Különlenyomat az Orvosi Hetilap 1931. évi junius 6-i, 23. számából.

Magyar orvostanhallgatók Basel egyetemén.

Irta: *Verzár Frigyes,* a baseli egyetemen az élettan ny. r. tanára.

Basel egyetemét a XV. század vége óta nagyon sok magyar diák látogatta. Egyedül 1710 és 1783 között 163 magyar nevet találunk a matrikulákban. Ezeknek legnagyobb része theologus, de van közöttük sok medikus is. Sajnos, csak 1712 óta vannak meg az orvosi fakultás saját jegyzőkönyvei, amelyekből biztosan meg lehet állapítani, hogy ki volt medikus. Régebbi időkből, 1460 óta, csak a közös matrikula van meg, amelyben meg vannak a hallgatók nevei, meg van az is, hogy mennyi tandíjat fizettek, de sajátságos, hogy nincs meg benne, hogy milyen fakultásra íratkoztak be. Igy alig tudtam eldönteni, hogy 1712 előtt a sok magyar közül ki volt orvostanhallgató.

Az első magyar, aki orvosdoktori cimet szerzett Baselben, *Jacobus Gregory Taxoninus Pannus,* aki 1586. nov. 15-én Caspar Bauhin dékánnál „De Phtisi" címmel írt egy doktori disszertációt. Ez a *Caspar Bauhin* volt az a híres anatomus, akinek nevéről a Valvula Bauhinit nevezték el. Az intézete az egyetem mai állattani intézete volt. Ugyanebben az épületben, ahol ő tanított, tanítanak ma is és ezt a disszertációt is minden valószínűség szerint Gregory a Münster-Saalban tartotta, úgy mint a későbbi diszertánsok is.

A legtöbb magyar orvostanhallgató 1746 és 1760 között látogatta Baselt. Abban az időben a híres *Daniel Bernoulli* tanította az anatomiát. A Bernoulliak híres nemzetsége, mint köztudomásu, három generatión át tanított a baseli egyetemen *Jacob I. Bernoulli* (1654—1705) és öccse *Johann I. Bernoulli* (1667—1748) az integrál fogalmának megalapítói. Az utóbbinak ezenkívül fontos chemiai és élettani felfedezéseket köszönünk, így pl. egy dol-

gozatot „De motu musculorum“, amelyben először foglalkozik matematikai alapon az izom munkavégzésével. (1694.) Tőle származik az „energia“ szó is. Az ő fia volt *Daniel Bernoulli* (1700—1782), aki sok fizikai dolgozat írója. Különösen fontosak a hydrodynamiai felfedezései, de ő alkotta meg pl. a patkómágnest is; azonkívül nagyon sok orvosi munkát is írt. Egyik főpropagálója volt a Jenner-féle himlővédőoltásnak. Tulajdonképen az anatomia tanára volt, de mindig szivesebben foglalkozott fizikával és állítólag egyszer a városi tanács, az egyetem legfőbb hatósága, rá is írt, hogy ne hanyagolja el az anatomia tanítását, ami ellen azután nagyon tiltakozott. Az intézet, amelyben tanított, ma is egyetemi intézet; jelenleg az egyetem közegészségtani intézete, ahol most *Doerr* volt bécsi professzor tanít. A Bernoulliak nemzettsége pedig ma is tanít a baseli egyetemen. *August Bornoulli* jelenleg a fizikális chemia tanára.

Daniel Bernoulli dékánsága alatt iratkozott be, mint studiosus 1746 május 13-án „*Stephanus Hathvani,* Hungarus Lossonciensis“ és fizeti a szokásos beíratási díjat 11 M 36 β. Csak 1746 november 30-án jelenik meg a neve az orvosi matrikulában is, így: „Stephanus de Hathwani Nobilis Hungarus Lossonciensis“. 1748. április 2-án „Stephanus Hatthuani Nob. Hungarus V. D. M.“ König Emmanuel VI-ik dékánsága alatt már másodszor iratkozott be, de most candidatusnak.

Ez a *Hatvani* lett a „Tudós Professor Hatvani“ a debreceni kollegiumban, akinek a neve ma is ott él a magyar nép ajkán, akinek az ördöggel való cimborálása azokból a fizikai kísérletekből származik, amelyeket Bernoullinál tanult. Az elektromos gépét úgy látszik Baselből hozta magával. Debrecenben az a monda járta, hogy a baseliek ott is akarták tartani, ennek a nyomát azonban sehol sem találom meg az orvosi matrikulában, amelyet egyébként nagyon pontosan vezetnek. Még annak sincsen nyoma,hogy Baselben megszerezte volna a doktori gradust, legalább is nem az orvosi fakultáson és orvosi disszertációja itt nem jelent meg. A Tudós Professor Hatvani tehát a ma is meglévő intézetbe járt, a Petersplatzon az Armbrust-Schützenhausba, a mai közegészségtani intézetbe és itt szerezte fizikai és orvosi ismereteit *Daniel Bernoullinál.*

1715. május hó 13-án *Komáromy Péter János,* soproni magyar doktorál *Theodorus Zwingerus* orvoskari dékánnál. Disszertációjának a címe „De Vino Hungarico Soproniensi.“

Dissertatio Physico-Medica
Inauguralis
De
Vino Hungarico
Soproniensi,
Quam
Annuente Divino Numine
Ex Decreto
Gratiosissimae Amplissimae
Facultatis Medicae
In
Perantiqua & Celeberrima Rauracorum Academia
Pro Gradu Doctorali in Medicina
Senni ritu impetrando,
Ad. D. VII. Junii Ann. MDCCXV.
H. L. Q. C.
Publico Examini
Submittit
Joh. Petrus Komaromy,
Soproniensis Hungarus.

Orvosi disszertációnak mindenesetre eredeti téma! Nagyon ajánlja a soproni bort mindenféle betegség ellen, de ajánlja a többi magyar borokat is, amelyekből vagy huszat névszerint felsorol. Szerinte jó a magyar bor a legkülönbözőbb betegségek ellen; de az is érdekes, amit magyarázatul felhoz arra, hogy miért nem ismerik még jobban a magyar bort Európában: Ausztria nagy átmeneti vámokkal akadályozza meg a magyar borkivitelt.

A baseli orvosi disszertációk végére abban az időben kinyomatták a tanári bírálatot is. *Theodorus Zwingerus* a mellékelt hexametereket írta bírálatnak, amelyekben szellemes jókedvvel azt mondja, hogy „kérdés, vajjon *Komáromy* tapasztálásból ismeri-e ezt a kiváló magyar bort, mert ha ismerné tényleg tapasztalatból erejét, akkor hogy tarthatta meg józan itéletét erről a borról. Ha pedig nem tapasztalásból bizonyítgatja, hogy milyen jó ez a bor, akkor hiábavaló az érvelése.“

Ad. Nobiliss. DN. Candidatum.

Quaeritur, an Vini Comaromus calleat usum
Hungarici, cujus dulcia dona refert.
In dubia res est; si vires callet ab usu,
Uti judicio desinet ille suo.
Sin vires certus non confirmaverint usus,
Frustra de Vino disseret ille bono.
Promta tamen ratio est, ab Appolline doctus Jacchi
Exornat patrii Munera laude sua.

Theodorus Zuingerus,
Med. Pract. & Reip. Basil. Archiat.

A hosszú disszertáció végén még egy magyar vers van kinyomatva, amelyet *Asboth Ádám* teologus diák Sopronból írt a disszertánshoz és amelyben a következőképen gratulál neki:

Megromlott emberi természetnek okát
Lelki-testiképpen értenyi szép dolog
Ezt már meg-tanulván, a Doctori Sapkát
El veheted méltán gyürüvel, melly villog.
Igy ékesfettitek azért én Barátom
Tudós írásával megnyert böcsülettel:
Kinek az ő kedves Szülei, mint látom,
Velem most örülnek, kik már sok keresztel
Meg-látogattattak Magzattyokra nézve
Mert mivel azüdő el vagyon érkezve,
Hogy a kikeletben Fioknak virágját
Szemekkel szemlélyék, Disputátioját:
Azért már siralmok bizvást nagy örömre
Fordulhat nékiek. Én pedig illy végre
Istent kérem továb, hogy Barátom sorsát,
Az ő üdeikor haza utazását
Tegye szerencséssé, — s engem véle vegyen,
Édes mi hazánkba; Amen, hogy ugy légyen!

Adamus Asboth, Sopron Hung.
Ss. Th. St. in III. Stip. Tub.

A következő disszertáns Gregorius *Dömök* Hungarus, aki 1757 július 27-én iratkozott be Daniel Bernoulli dékánnál és 1758 július 28-án doktorált „Theses Medical de Presidiis Quibus Mechanismus utitur in morbis curandis". Egész rövid, 7 oldalas disszertáció, mely 13 thesisből áll. Szokatlan forma. A legrövidebb disszertáció az összes orvosi disszertációk között; talán azért engedték ezt meg, mert szerzője szegény volt és nagyobbat nem nyomathatott ki.

A következő magyar disszertáns szintén híres ember lett odahaza. 1759 július 19-én Josephus *Csapó Jaurino*-Hungarus iratkozik be, Johann. Rudolph. Stehelino dékánnál, a mai Staehelin belgyógyász professzor dédapjánál. Ez a Csapó József, aki Nagyszombatból jött, lett később a híres debreceni tiszti főorvos és az első magyar gyermekgyógyászat írója. 1759 augusztus 7-én tartja meg doktori értekezését: „De Febre Hungarica." Pl. a következőket írja: „Germanis die Ungarische Krankheit, die Hauptkrankheit, das Hauptwehe, die Bräune audit, Caput primum in Hungaria A. 1566 extulit in Pannonica expeditione Maximiliani II. Imperatoris contra Solymanum facta ad Corborram ubi primum hic morbus innotuit, ad

nostram urbem Jaurinensem incrementum sumpseit, post ad caeteras propogatus regiones."

Michael *Oroszy* Ötsödino Hungarus 1771 augusztus 8-án iratkozik be Fredericus Zwinger dékánnál és már szeptember 3-án meg is tartja a doktori disszertációját, amely 20 oldalas és szintén a magyar lázról szól. Ez az Oroszy teológus és orvos együtt. Disszertációját ajánlja első helyen Michel Herpay-nak „Districtus Comaniae minoris et jazygum capitanes meritissimo" és Johanni Gasparnak „Oppidi Halas notario"-nak, akiknek a jóvoltából Baselbe juthatott. Disszertációjának a címe: „Observationes physico medicine inaugurales circa genuinnas Febris malignae, tam Epidemice grassantis, sique Pestilentialis, quam sporadice serpentis Hungarice ita dictae Caussas, solidam ejus Therapiam, nec non errores circe eandem commisos." Sok adatot hoz fel arra, hogy hol pusztít ez a láz, főleg Váradon, Derecskén és Debrecenben. Az utóbbiról így emlékszik meg: „Studiosae juventutis cujus pars quedam afflictissima olim fui, quam alma piaque Mater Debrecina sollicita cura foret et alit quae vix sedes musarum ingressa, amisso continuo purpureo illo quo se commendat juvenili rubore et robore . . . . . ."

Ezeken a disszertánsokon kívül még a következő orvostanhallgatók neveit találom: 1759 okt. 17-én Stephanus Farkas Jaurino Hungarus (tehát nagyszombati), 1760 március 1-én Samuel Nagy Comaromiensis, Hungarus. Csapó Józseffel együtt ebben a tanévben 6 új medikusból 3 volt magyar. Miután az egész orvosi karon csak igen kis számú hallgató volt, valósággal a magyarok adták meg a jellegét a hallgatóságnak.

Azután hosszú ideig nem jönnek magyarok. Csak most iratkoznak be újra sokan.

Centrum rt. Budapest.